

Interviews af RISE-landmænd med fokus på effekt	Ansvarlig	DITT
	Oprettet	07-06-2019
Projekt: 7694 – Vækst med landbrug	Side	1 af 4

STØTTET AF

Promilleafgiftsfonden for landbrug

Dette notat er baseret på telefoninterviews af 12 landmænd, alle økologer, hvoraf to er deltidsbedrifter og de resterende heltidsbedrifter, som alle har fået udarbejdet en RISE-analyse. Landmændene er udvalgt ud fra spørgeskemaundersøgelsen (se tidligere notat), da de her har svaret, at de har haft udbytte af RISE-analysen og at den har været med til at udvikle bedriften. Formålet med interviewene har været at få indblik i effekter af initiativer, som i denne kontekst er igangsat på baggrund af RISE-analysen.

Det må tilføjes, at disse landmænd alle har fået udarbejdet en RISE-analyse uden beregning. Dette må formodes at påvirke den efterfølgende indsats, da en økonomisk omkostning må bidrage til motivationen til at arbejde med konkrete initiativer og opnå en mærkbar effekt. Ligeså vel som, at de ikke selv har efterspurgt analysen.

Flere af landmændene påpeger, at RISE-analysen har bidraget til at se bedriften oppe fra: *"Det får dig til at hæve dig op i helikopteren"* (Landmand 3), og gør en bevidst og opmærksom på bæredygtighed. I den forbindelse udtaler en landmand: *"Bare det at være opmærksom på det rykker en i den rigtige retning"* (Landmand 5). En anden påpeger: *"Roder du i lorten, så lugter den"* (Landmand 9), og forklarer dette med, at når man sætter fokus på nogen ting, så rykker man, men erkendelse er første skridt, og der er RISE-analysen behjælpelig. Flere af informanterne påpeger, at de med RISE-analysens resultat er blevet bekræftet i, at den retning, de er på vej i, er rigtig, fordi de ligger i det grønne yderområde i spindelvævet (i denne kontekst graden af bæredygtighed).

Initiativer

Der er på bedrifterne igangsat forskellige bæredygtige initiativer. I kort opridset form lyder de således: Fodereffektivitet, pløjefri dyrkning, oprydning i gældsposter, energiinitiativer som LED-belysning og differentieret vakuumpumpe, opretning af vådområde, udvidelse af bedriften så den er i harmoni, beplantning af læbælter og skov, affaldshåndtering, velfærd for ansatte (frokoststue og eget badeværelse), selvforsynende på foder, mere fritid, nedbringning af kvælstofforbruget, gylleforbedringer, omlægning til økologi,

overskudsvarme til stuehus, flere afgrøder i marken, gylle til biogasanlæg, restriktiv med vandforbrug, mere kløvergræs, marktryk og fokus på jordfrugtbarhed.

På bedrifterne arbejdes der altså med flere initiativer, som går i den bæredygtige retning, uden her at sætte bæredygtighed nærmere på formel. Flere af landmændene stiller dog spørgsmålstejn ved, om initiativerne er igangsat på baggrund af RISE eller det er en naturlig udvikling i erhvervet.

Effekt af initiativerne

Nu tilbage til det egentlige formål med interviewene og dermed dette notat: Hvad er effekten af de igangsatte initiativer? – Det vil følgende prøve at besvare nærmere ud fra interviewene.

Flere informanter påpeger, at den åbenlyse fordel af en RISE-analyse ligger i et bedre overblik over bedriften, og indblik i, hvilke områder, der halter på bæredygtighedssiden. Flere informanter påpeger, at det at have dialogen med RISE-konsulenten og forarbejdet, i form af interviewet med konsulenten og den kvantitative dataindsamling, påvirker på den ene eller anden måde bevidstheden. Det tager tid inden effekterne kan ses på eksempelvis bundlinjen, biodiversiteten eller jorden. I den forbindelse udtaler en landmand: *"Jeg kan ikke mærke det på indtjeningen endnu, men jeg er sikker på indtjeningen kommer."* (Landmand 4). Desuden udtaler en anden landmand, at *"I første omgang er det jo en omkostning, men på sigt tjener de sig ind ved besparelser."* (Landmand 2). Der lægges her særlig vægt på at skabe bevidsthed og på tidsperspektivet i forhold til at kunne måle effekten af de forskellige initiativer.

En landmand italesætter, at han ud fra analysen nedskrev en handlingsplan i form af ti punkter, som han ville arbejde med heriblandt pløjefri dyrkning, bedre ukrudtsbekæmpelse, mere fritid og at rydde op i gældsposter. I denne forbindelse påpeger han fordelene ved at skrive sin egen handlingsplan, da *" (...) man skal have interesse for det ellers hjælper RISE ikke. Når man udvælger nogen ting, så arbejder man med dem uden at tænke over alt muligt andet, jeg kiggede først på listen igen efter to-tre år, og nu er der flere punkter, jeg kan krydse af."* (Landmand 1). En anden påpeger, at han på baggrund af analysen blev anbefalet at skabe en mere harmonisk bedrift og efter *"Vi har øget produktionen, det har givet større omsætning og en væsentlig bedre indtjening."* (Landmand 3). En landmand, der nu leverer gylle til biogasanlæg, fortæller, at udmugningen

nu er blevet meget lettere rent logistisk (Landmand 11). En landmand har oplevet, at elregningen er faldet med 20% efter han har skiftet til LED-belysning, fået en frekvensstyret vakuumpumpe, køler mælken med kold vand, hvor vandet genbruges til drikkevand til køerne og overskudsvarme går til stuehuset (Landmand 12). Her er der altså en direkte måling af besparelsen på elregningen, men han kan ikke sige, hvor mange penge, han har spenderet på de energivenlige tiltag.

En landmand fortæller, at han tog alle medarbejdere med analysen første step - interviewet med konsulenten. Han påpeger i den forbindelse, at tingene skal komme nedefra, og derfor gav det mening at tage medarbejderne med i processen. Det har givet dem et fælles sprog og referenceramme, samtidig ved de, hvilken retning de arbejder mod – *"Det skaber en holdånd"*, som han siger (Landmand 9). Ved at inddrage medarbejderne er der også større mulighed for at udvikle forskellige ideer og initiativer, som de netop kan være med til at udpege og udvikle.

Der er enkelte landmænd, der er af mere ideologisk overbevisning, som mener, RISE-analysen ikke medregner deres bæredygtige retning. Eksempelvis arbejder en landmand med at få mulden tilbage i jorden, han kalder sin bedrift et *"biodynamisk økologisk regenerativt landbrug"* (Landmand 8). Han sagde ja til analysen, da han er på jagt efter en beregningsmetode, der kan bevise, at hans tilgang akkumulerer CO₂ i jorden, og efterspørger i den forbindelse detaljerne i beregningerne. En anden landmand driver sit landbrug med holistisk management, hvor eksempelvis holistisk afgræsning er en af værktøjerne. Hun har ikke igangsat nogen initiativer på baggrund af analysen, da den ikke gav det, hun søgte. Hun takkede ja til analysen, da hun håbede den kunne give en nærmere beskrivelse af jorden, da hun synes, den mangler frugtbarhed, men analysen kom ikke med inputs til dette. Der kan argumenteres for, at netop disse mere "ideologiske" landmænd har tilvalgt analysen for at blive overbevist om, at den måde de driver landbrug på, er den "rigtige" i bæredygtighedens tegn, og dermed er der altså ikke igangsat initiativer på baggrund af analysen.

Der er effekter at spore landmændenes arbejde med RISE-analysens handlingsplan, men hvilken effekt er svær for landmændene at svare på og især hvor meget er ikke muligt at få svar på. Flere landmænd udtaler, at de synes det kunne være interessant at få en ny måling, for at se, hvor meget de reelt har flyttet sig med de initiativer, de har sat i værk. Flere påpeger dog, at kostprisen på analysen er for høj, da der som sådan ikke er nogen *"(...) gulerod (...)"* ved at få lavet analysen andet end for ens egen

nysgerrigheds skyld (Landmand 11). Som tidligere nævnt påpeger de fleste interviewede landmænd, at den største effekt ved RISE er bevidstgørelse om bæredygtighed og bæredygtighedsgraden på egen bedrift, og at der er tiltag, der kan igangsættes uden det har store økonomiske omkostninger, hvor der er en indtjening i sidste ende. Der kan altså konkluderes, at de økonomiske incitament er også har noget at sige på vejen mod en mere bæredygtig bedrift. Ligeledes er tidsaspektet væsentlig, og den reelle effekt af de igangsatte initiativer kan først spores efter en vis tid, netop derfor giver det kun mening at vente mindst tre år inden en ny RISE-analyse foretages.